

Ινστιτούτο Φιλοσοφικών Ερευνών

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

I. ΤΙ ΦΤΑΙΕΙ;

II. Συναντήσεις Πατρών

20^η και 21^η

18 Μαΐου και 25 Μαΐου 2023

III. Συναντήσεις Σπάρτης

(Υπό την Αιγίδα του Δήμου Σπάρτης)

7^η Τριπλή

19 – 23 Μαΐου 2023

IV. Συναντήσεις Άργους

6^η

24 Μαΐου 2023

I.

ΤΙ ΦΤΑΙΕΙ;

Το Νεοελληνικό κράτος στήθηκε σε ένα φανταστικό αφήγημα ότι η ουσία και η σωτηρία του Ελληνισμού βρίσκεται στην Ευρώπη.

Στήθηκε σαν Προτεκτοράτο των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων – επίσημα αναγνωρισμένο υπό προστασία, υπό τις Προστάτιδες Δυνάμεις.

Στήθηκε με την στρατιωτική, πολιτική, διπλωματική, οικονομική παρέμβαση της Δύσης. Και είναι διαχρονικά εξηρημένο στρατιωτικά, πολιτικά, διπλωματικά, οικονομικά, και αλλοίμονο και πολιτιστικά – από αυτήν.

Στήθηκε σαν εγκάθετο αλλοτρίων συμφερόντων στον μεγαλοδύναμο χώρο του κεντρικού Συστήματος της Ιστορίας.

*

Και τα προηγούμενα του στησίματός του δεν προοιωνίζαν καλή έκβαση.

Μια μυστική Εταιρεία με ωραίο όνομα ξεκινάει την διεργασία. Επιλέγεται το σκότος για να ευοδωθεί τάχα το φως. Το ψεύδος και η απάτη συστηματικά αγιάζονται ως μέσα για έναν αόριστο ιερό σκοπό, - και αυτό στον πολιτισμό του φωτός που λατρεύοντας το κάλλος φανερώνει και τα αιδoία.

πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται

πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

Κατὰ Ιωάννην, 3, 20-1

Και το ψεύδος που κηλιδώνει το μυστήριο καλυπτόμενο υπό τον μυητικό πέπλο του, αποτυγχάνει σε όλα τα σχέδιά του της απάτης. Η Επανάσταση γίνεται από το Παλληκαρίσιο πνεύμα των νέων Δωριέων. Και καπελώνεται ευθύς από ανίερη συμμαχία ντόπιων αρχοντάδων και ευρωπαϊστών φαφλατάδων.

Και οι μυστικοί κοκορομαχούν μεταξύ τους. Ο Κάλβος, μετά την δημοσίευση των Ωδών του, έρχεται τότε στο Ναύπλιο για λίγους μήνες, συναντάει το ηγετικό τέλμα που όζει, φεύγει και δεν ξαναέχει ποιητική έμπνευση. Και σβύνουν όλα βουλιάζοντας σε οικονομικά σιάνδαλα δανείων και εμφύλιους και την ισχύ του Αιγύπτιου Αρβανίτη. **Οπότε παρεμβαίνει η Ευρώπη για να στήσει το χρήσιμα σαθρό οικοδόμημα, εργαλείο υποτέλειας του Ελληνισμού.**

Η κακή μέρα φαίνεται από το πρωί.

Και έρχεται ο Ήρως να σώσει το ναυάγιο. Και νωγάει σωστά.

«Το βαθύ και διορατικόν του Καποδιστρίου βλέμμα ανεκάλυψεν ευθύς εξ αρχής το βαθύ χάσμα, όπερ διεχώρισε προ αιώνων ήδη την Δύσιν από της Ανατολής, την Ευρώπην από της Ελλάδος, ενόησε την ουσιώδη και προαιώνιον διαφοράν, ήτις διακρίνει τα Ευρωπαϊκά έθνη από της Ελλάδος και της Ανατολής, εστάθμισε τας ιστορικές συνεπείας του σπουδαιοτάτου τούτου γεγονότος, συνεδύασεν αυτάς προς τας ενδεχομένας εν τω μέλλοντι εκ της τοιαύτης ή τοιαύτης συμπληρώσεως του χάσματος τούτου, και εξήγαγε το ορθόν συμπέρασμα, ότι, εάν επαπειλούσι κίνδυνοι το νέον κράτος εξ ανατολών άμα και εκ δυσμών, επιφοβώτεροι ήσαν οι εκ της Δύσεως ηθικοί παρά τους εκ της Ανατολής υλικωτέρους».

Δ. Βερναρδάκης, *Καποδίστριας και Όθων*, (Επιστολιμαία Βιβλιοκρισία των *Ιστορικών Αναμνήσεων* του Ν. Δραγούμη), 1875 (Εκάτη, 2009), σελ. 132-3

Ο κίνδυνος από την Δύση είναι βαθύς και πολιτισμικός: ο Ευρωπαϊσμός προκαλεί και συνιστά Αλλοτριώση, άρα εξουθένωση. Ο κίνδυνος από την Ανατολή είναι γνωστός και περιορισμένος: εντάσσεται στην αυτοκρατορική ιδέα του Κυρίου των Δυνάμεων. Το πρώτο είναι ζήτημα ταυτότητας, δηλαδή οντολογικό και υπαρξιακό, ζήτημα αιώνιου καθορισμού. Το

δεύτερο είναι θέμα γεωπολιτικών δομών και συσχετισμών ισχύος στον χρόνο.

Αλλά ο Ήρως συναντάει, εν γνώσει του, την μοίρα του. **Ο ομορφότερος των Ελλήνων φονεύει τον σοφότερο. Το παλληκάρι του Απολλώνιου Ταΰγετου σκοτώνει τον Λυκούργο του.** (Πβ. Π. Γιαννόπουλος, Νέον Πνεύμα, 1906).

Ο Ελληνισμός σφαδάζει διχοτομημένος, όπου ο θύτης είναι μεγαλύτερο θύμα από το θύμα του.

Η μοίρα του Νεοελληνικού κράτους είναι σφραγισμένη από την ύβρη του γεννησιμιού του. Και η Νέμεση εκτελεί το ανεξίλαστο έργο της.

Λάθος στημένο, κακοθανατισμένο.

*

Τι φταίει για την άθλια κατάντια μας;

Το χείριστο, η αλλοτρίωση, η απώλεια της πολιτισμικής ταυτότητάς μας.

Και τι προκαλεί την αλλοτρίωση στις ηγετικές ελίτ του Νεοελληνικού συστήματος;

Όχι η Ευρώπη, αλλά ο Ευρωπαϊσμός. Ευρώπη είναι ένας πολιτισμός, άλλος και διαφορετικός από τον δικό μας, αλλά με το οικείο του μεγαλείο. Ευρωπαϊσμός είναι μια αρρώστια που σε κάνει να χάσεις τον εαυτό σου χωρίς να βρεις εκείνο που ονειρεύεσαι.

Και σε αυτήν την οικτρή κατάσταση μεσεμβρατούν οι μωρόπιστοι του Ευρωπαϊσμού, αλλά και οι πόνηροι υποκριτές που προφασίζονται το κατ' οικονομίαν της υποταγής στην Δύση για να γλυτώσουμε από την Ανατολή. Οι δεύτεροι προσγειώνουν και τους ονειροπαρμένους της δύσης στην ωμή εμπέδωση του «δανικού» της Ευρωπαϊκής ευζωίας με έναν καταγέλαστο πιθηκισμό.

Και επειδή ο υψηλός πολιτισμός είναι το άνθος ενός συγκεκριμένου συστατικού βιώματος που εκφράζεται σε έναν ωρισμένο τρόπο βίου (οδούς σκέψης, ιεραρχίες αξιολογικές, συνήθειες), - με την αοριстіα της αλλοτριωμένης

ύπαρξης (ούτε το οικείο ούτε το ξένο) δεν έρχεται η άνοιξη της πολιτισμικής ανθοφορίας.

«Η ποίηση παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ἄνθος νεότητος καὶ υγείας, σήμερον δὲ ἐν Ἑυρώπῃ εἶναι ἐξάνθημα ὁργανισμοῦ νοσοῦντος καὶ θρήνος πάσχοντος ἀνθρώπου. Ἀν ἀνακτήσωμεν ποτὲ τὴν προγονικὴν εὐκλείαν πιθανόν εἶναι ν’ ἀναβλαστήσῃ τὸ ἀρχαῖον ἄνθος ἐπὶ τοῦ γενεθλίου αὐτοῦ ἐδάφους· ἀν νοσήσωμεν ὡς οἱ Φράγκοι, θέλουσιν ἐκπορευθῇ βεβαίως καὶ ἐκ τῶν υμετέρων χειλέων ἀληθοῦς οδύνης κραυγὰ. Μέχρις οὐ ὅμως τὸ ἕτερον τούτων συμβῇ, πολὺ φοβούμεθα ὅτι ἀντὶ ποιήσεως θέλομεν ἔχει ἢ ψυχρὰς κλασσικῶν μιμήσεις ἢ παιδαριώδεις Βυρωνισμοῦ παρωδίας».

Ε. Ροῖδης, *Δραματικός αγών, Κρίσις τῆς τῶν αγωνοδικῶν επιτροπείας*, 1877, (Δ. Δημητρούλης, *Η Διαμάχη για τὴν ποίηση*, 2011), σελ. 246

Αναφέρεται βέβαια στον κλασικισμό και τον ρωμαντισμό της εποχής του, αλλά το νόημα ισχύει γενικότερα κατὰ τὴν ἀντιπαράθεση μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς μορφοκρατίας τοῦ κállους καὶ τῆς Ἑρωπαϊκῆς συναισθηματικῆς εκφραστικότητας τοῦ υποκειμένου.

Ο Ἑλληνισμός εἶναι ἢ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους. Τοῦ φωτεινοῦ ὕψους ὅπου πετᾷ ο αετός. Τοῦ σπηδόμενου βάθους ὅπου σέρονται τὰ σκουλήκια. Ἀκροβατοῦμε οἱ Ἕλληνες στὸ στενὸ σὰν τρίχα μονοπάτι τοῦ «τέλους» χωρὶς δίχτυ ασφαλείας. Λιῶμα ἀν πέσουμε.

Στον Νεοελληνισμό χάσαμε τὴν σιγουριά μας γιατί χάσαμε τὸν εαυτό μας. Καὶ γκρεμιστήκαμε.

Ηγετικές ομάδες χειρότερες ἀπὸ ξενόφερτες, - ελίτ ἐγχώριες κομπλεξικές ξενόφιλες, δηλητηρίασαν τὶς λαϊκὲς ρίζες γιὰ νὰ μὴν βλαστήσουν, ἀνθίσουν. Οἱ βεβλαμμένοι δὲν σκέφτηκαν ὅτι ἔτσι δὲν θὰ ἔχουν καὶ καρπούς ποὺ τοὺς ἐνδιέφερε. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν τοὺς ἐνοχλοῦσε τόσο, ἀφοῦ βασιζόνταν στὴν ἐξάρτηση, στὴν Ἑρωπαϊκὴ διασωλήνωση καὶ στὴν ἐπαιτεία γιὰ νὰ συντηροῦνται. Ὅ, τι ἐπιπροσθέτως ἀπέφερε ἡ ἐκμετάλλευση τῶν γηγενῶν ἀρκοῦσε. Ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν υπολόγισαν ὅτι τὸν ἀχρηστο δὲν τὸν θέλεις οὔτε γιὰ δούλο ὅταν σου γίνῃ βάρος.

Τρεις είναι οι πυλώνες της διαχρονικής ταυτότητας του πολιτισμικού Ελληνισμού: το Κλασσικό, η Ορθοδοξία και η Δημοτική Παράδοση (αντιστοιχώντας στις τρεις χρονικές περιόδους, την αρχαία, την μέση και την νέα).

Το Νεοελληνικό επίσημο αφήγημα έκανε ώστε ο πρώτος να προσεγγίζεται μέσω Ευρώπης, ο δεύτερος να ανακαινισθεί με ένα μείγμα Καθολικής διοικητικής και κανονιστικής θεολογίας αφ' ενός, Προτεσταντικού δε ηθικισμού και πρωτοχριστιανισμού αφ' ετέρου, ο τρίτος δε να περιφρονηθεί επαινούμενος ως φοβικό.

Διερρώγη έτσι η ενότητα του Ελληνισμού, με κάθε πυλώνα του παραμορφωμένο. Διαμελίσθηκε έτσι ο Διόνυσος, και διαμοιράστηκαν τα μέρη της πολιτισμικής μας ταυτότητας.

Αλλά ο Απόλλων δεν πάσχει, και ο Χριστός πάσχει απαντός.

Η φύση και ο λαός δεν αλλάζουν και δεν αλλοτριώνονται.

Και έτσι το οικοδόμημα του Ευρωπαϊσμού στην Ελλάδα δεν στεριώνει δυο αιώνες τώρα. Έχει την μοίρα της Συνόδου της Φλωρεντίας.

Βρίσκεται στα τελευταία του, βοηθουσών θεία βουλήσει και των τεκτονικών μεταβολών που συμβαίνουν στο παγκόσμιο σύστημα.

Οι πολιτικές διαμάχες, οι ακαδημαϊκοί φαρισαϊσμοί και παιδαριώδεις επιστημονικότητες, η Εκκλησιαστική ανεπάρκεια και απιστία, οι έριδες και οι υπολογισμοί της οικονομικής ολιγαρχίας, η καταρράκωση και παντελής αναξιοπιστία όλων των θεσμών του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, η απελπιστική ανοησία της προβαλλόμενης αντίδρασης στο νεοελληνικό σύστημα, το φαιδρόν της δημοσιογραφίας, το γελοίο της λογοτεχνίας και καλλιτεχνίας, η πολιτιστική έρημος, το πομπώδες της επισημότητας, το θράσος της ανικανότητας, - όλα αυτά δεν έχουν σημασία και είναι μέρος του σχεδίου της ιστορίας.

Όλα μετέχουν και ομνύουν στον Ευρωπαϊσμό, και το κέντρο και το περιθώριο, και το πάνω και το κάτω του συστήματος, και το σύστημα και το αντισύστημα. Φτάσαμε σε καιρούς φοβερούς.

Οι εκλογές δεν έχουν σημασία.

*

Απόλλωνος τελειούται βουλή.

Γκρέμισε την Σπάρτη του και την Ελλάδα του, και ο Χριστός της Πόλη
του, όχι το βδέλυγμα της αλλοτρίωσης.

Το σκοτάδι είναι βαθύτερο πριν το ξημέρωμα.

Η Επανάσταση είναι πολιτισμική.

Για να ξαναβρούμε την ταυτότητά μας στους τρεις πυλώνες της.

- Γνώθι σαυτόν.
- Εδιζησάμην εμεωυτόν.

II.

Συναντήσεις Πατρών

1/ 20^η Εκδήλωση

Πέμπτη 18 Μαΐου, 8.30 μ.μ., στο Ξενοδοχείο My Way Hotel and Events, Όθωνος Αμαλίας 15, (δίπλα στον Σταθμό Υπεραστικών Λεωφορείων).

Το συστατικό Δωρικό βίωμα και η ουσία του κλασσικού Ελληνισμού συνίσταται στην αντίληψη του Κάλλους ως Επιφάνειας της Θεότητας. Το «τέλος» του όντος αποτελεί ακριβώς την ιερότητά του. Η τελειότητα της Μορφής είναι η αποκάλυψη του Απόλυτου, η απόλυτη φανέρωση του κεκρυμμένου, το πλήρες Φαίνεσθαι του Είναι.

Η αλήθεια του όντος δεν είναι άλλο από την ομορφιά του. Η α-λήθεια είναι η ουσία του όντος, το «τί ην είναι» του (Αριστοτελικά), ήτοι η τελειότητά του και μαζί η ιερότητά του, δηλαδή η ενέργεια του Θεού που το συνιστά στην ύπαρξη ως επιφάνεια του Θεού και όχι ως κάτι άλλο. Γιατί εκτός του θεού δεν υπάρχει τίποτα, ή μεταφυσικά διατυπωμένο, το μηδέν βρίσκεται εκτός του Είναι, τίποτα δηλαδή δεν βρίσκεται εκτός του Είναι.

Ουσιαστικά, Κάλλος και Αλήθεια, ιερότητα και οντότητα συμπίπτουν απόλυτα.

Κι έτσι η σοφία συνίσταται στην ποιητικότητα, - η δε φιλο-σοφία (όπως και το όνομα διαδηλοί) και η «φυσιολογία» (λόγος περί της φύσεως των πραγμάτων) και η επιστημονική έρευνα, ατέλεια μαρτυρούν και τυφλότητα νου (Πίνδαρος).

[Στην Πλατωνική προσπάθεια για δικαίωση της διαλεκτικής μεθοδολογίας της σκέψης, η «λογική» φιλο-σοφία έχει σχέση προς την σοφία, οία ο έρως προς το κάλλος].

Την συνοχή του «κόσμου» και κάθε φυσικής τάξης αποτελεί η αρμονία, αυτή δε προκαλείται από τον έρωτα του κάλλους. Το όμορφο έχει πνοή ζωής με το φως της τελειότητάς του, πνέει την αλήθεια και την ιερότητα του όντος με το κάλλος του, «φυσάει» το Καλό (ο «αἵτης» του Δωρικού έρωτα, ο πνέων), και ο ερών του καλού εισπνέει (ο Δωρικός «εισπνήλας») την αύρα της τελειότητας και ζει και πνέει και αυτός κάλλος αναγόμενος και εξομοιούμενος αρμονιζόμενος προς το ερατό καλό.

Ο έρως του καλού αποτελεί την ανυπέρβλητη δύναμη του κάλλους που διατάσσει τα πάντα στην κοσμική αρμονία.

Ο δε υπέρτατη και μόνη Ρήτρα του Ελληνισμού, τραγουδήθηκε από τις Μούσες και τις Χάριτες (συνοδεία απαραίτητη του Απόλλωνα), αποδόθηκε δε από τον Θέογνι στο προοίμιο της προς Κύρνον ελεγειακής γνωμολογίας του:

ὅττι καλόν, φίλον ἐστί· τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί

Η ηθική του κλασσικού Ελληνισμού, θεμελιούμενη επί οντολογικής (και όχι υποκειμενικής) βάσης, είναι αισθητική. Δεν προέρχεται ούτε από τους Θεσμούς του αίματος στην Χθόνια Γονιμότητα, ούτε από τον Νόμο του Κυρίου των Δυνάμεων κατὰ την Βούλησή του. (Ούτε κατὰ διάνοιαν δε φυσικά από «θετικούς» - συνεπώς τεχνητούς - νόμους ανθρωπίνης επίνοιας και κύρωσης).

Η μεταφυσική του Κάλλους:

το κάλλος επιφάνεια της θεότητας, θείο φως του «κόσμου».

Η φυσική του Κάλλους:

το Κάλλος, δια του έρωτα, αρμονικός συνοχέας της κοσμικής ύπαρξης.

Η ηθική του Κάλλους:

έσο καλός, φίλει το καλόν, πράττε καλώς, ποίει το κάλλος. (Η «κατηγορική προστακτική» του Ελληνισμού, σε απόλυτη αντίθεση προς τον Καντιανό τύπο και την δεοντολογία του καθήκοντος).

Η θεολογία του Κάλλους:

Απόλλων (ο πρωτόβητος άναξ του «τέλους», λίαν ατάσθαλος και μέγας πρύτανης θεών και ανθρώπων), Απολλώνια λατρεία (γυμνικοί αγώνες επίδειξης τελειότητας, εορτές παιδιάς της αιωνιότητας με υπέρτατη ποίηση, μουσική, χορό, στην μορφή του κάλλους), Ολυμπιακή θρησκευτικότητα (εξαπολλωνισμός των κοσμικών δυνάμεων).

Η ζωή του Κάλλους:

φυσική και καλλισθενική γυμναστική αφ' ενός, ποιητική (μουσική, ορχηστική) παιδεία υψηλής μορφολογίας στις ιερές πανηγύρεις αφ' ετέρου.

[Η ορχηστική συνέδεε αμεσώτερα γυμναστική και μέλος. Οργανικό μέρος της τριλογίας ποίησης-μουσικής-χορού, είχε ταυτόχρονα, ως αναφερόμενη στην τελειότητα της κίνησης, ουσιαστική σχέση προς την αθλητική άσκηση, η οποία από την φύση της ρέπει προς την επίδειξη όμορφης ροής του καλλίγραμμου σώματος. Σπουδαίες ορχήσεις αποτελούσαν ακριβώς καλλιτεχνική τελείωση της φυσικής εκείνης ροπής, - όπως οι Γυμνοπαιδιές της Σπάρτης. Άλλες είλκαν και την πολεμική τέχνη στον ίδιο άξονα κινητικής τελειότητας, - παράδειγμα ο πυρρίχιος χορός για την μαχητική μορφή].

Η γυμναστική τριβή από ημίσεως ήβης (7 ετών) ως τρόπος βίου, ωθεί και οδηγεί στην σύλληψη της τέλειαις σωματικής μορφής που αποδίδεται στις αναπαραστατικές τέχνες (γλυπτική, ζωγραφική). Και αντιστρόφως η θέαση της ιδέας καθοδηγεί στο κατάλληλο είδος, ένταση, διάρκεια και πλαίσιο της γυμνικής αθλητικής παιδιάς και παιδείας. Η αλληλεπίδραση αγωγής και τέχνης καλλιεργεί την τελειότητα.

Το αυτό συμβαίνει και με την έτερη διάσταση του τρόπου ζωής. Η ιερότητα της πανηγύρεως σαν εορτής της αιωνιότητας, άγει στην διέγερση της παιδιάς εις περιωπή ποιητικομουσικοχορευτικής τελειότητας, και αντίστροφα πάλι η ιδέα της μορφής στην μελική τέχνη προάγει την έμφαση του βίου στις μουσικές θείες εορτές, και εντείνει την πολιτισμική σημασία τους.

Τέλος ο συνδυασμός στην αγωγή της παιδείας, στον γενικό τρόπο βίου και στις χαρακτηριστικές εορτές γυμνικών και μουσικών επιδείξεων, επανενώνει σωματική και πνευματική αποκάλυψη, κάλλος και αλήθεια, στο ενιαίο αρχέτυπο-ιδέα της μορφικής τελειότητας.

Προστίθεται λοιπόν μια ακόμη όψη της πρυτανείας του Κάλλους,

Η τέχνη του Κάλλους:

η Μορφή του «τέλους».

Η Μορφή της τελειότητας συνιστά την επιφάνεια της θεότητας, την ουσία του όντος, το νόημα της ύπαρξης.

Το Ελληνικό «θαύμα» συνίσταται στην σύλληψη και απεικόνισή της.

Θεοειδής, θεοείκελος ο θεομορφικός άνθρωπος, η άλλη όψη του ίδιου ανθρωπομορφικού θεού. Ο υιός του Θεού είναι και ο υιός του Ανθρώπου. Ο Απόλλων είναι ο Κούρος.

*

Αυτήν την Πέμπτη θα μελετήσουμε την Μορφή στην κατ' εξοχήν αισθητή και προφανή έκφρασή της, στο σωματικό κάλλος, με το οποίο έχουμε άμεση και οργανική σχέση. Η πνοή του ανέμου που φυσάει το κάλλος μας κάνει να πετάμε (η Πλατωνική πτεροφυΐα) από τον χρόνο στην αιωνιότητα δια της τελειότητας.

Πεδίο λοιπόν της αναζήτησής μας θα είναι η γλυπτική μορφή, όπου ιδεάζεται το βιούμενο σωματικό κάλλος ως άξων αναφοράς για την συνολική πλαστική ποίηση.

Θα αρχίσουμε να εξετάζουμε την αλληλουχία από την ανάδυση της πλαστικής Μορφής κατά την μετάβαση εκ της γεωμετρικής στην αρχαϊκή εποχή, στην τεκτονική συγκρότησή της κατά τα δομικά αρχέτυπα των αρχαϊκών «σχολών» (τοπολογικά ωρισμένα, - Σπαρτιατική, Αργεία, Κορινθιακή, Βοιωτική, Κυκλαδίτικη, Αττική μορφολογία), και τέλος στην κλασσική κατάληξη και αποκορύφωση με την Αττικοδωρική (Μύρων, Φειδίας, Αλκαμένης) και την αυστηρά Δωρική (Πολύκλειτος) κατεύθυνση.

Θα ακολουθήσει η διερεύνηση της «πλούσιας», διακοσμητικά δομημένης μορφολογίας του ύστερου 5^{ου} και αρχόμενου 4^{ου} αιώνα, και οι ακόλουθες προσπάθειες του 4^{ου} να τηρήσουν την αρχή της μορφολογικής δεσποτείας υπό συμπληρωματικές δομές εκφραστικότητας (Σκόπας, Πραξιτέλης, Λύσιππος).

Έπεται η διαπραγμάτευση της διάλυσης της Μορφής κατά την παρακμή των Ελληνιστικών χρόνων, της ύφεσης της Μορφικής κυριαρχίας και της υπαγωγής της στο θεματικό περιεχόμενο, με την τέχνη ως μέσο για την απόδοσή του (Ελληνιστικός ρεαλισμός).

Στο τέλος της έρευνας ανήκουν τα ριζοσπαστικά εγχειρήματα ανανέωσης της αυστηρά κλασσικής μορφής σε αντίδραση προς την Ελληνιστική πλαστική, από τον ύστερο 2^ο αιώνα π.Χ. , επί της εποχής του Αυγούστου, και πάλι τον 2^ο μ. Χ. αιώνα επί Αδριανού και Αντωνίνων. Μέχρι που θα φθάσουμε στην μεταβατική περίοδο προς την γένεση της Βυζαντινής Μορφής.

Αντίστοιχα, και σε οργανική συνεξάρτηση προς τις εξελίξεις στην γλυπτική, θα τρέχουμε την μελέτη της μορφολογίας στην άλλη αναπαραστατική τέχνη, την ζωγραφική (εικονογραφία, τοιχογραφία).

Στην θεμελιώδη για την κατανόηση του κλασσικού Ελληνισμού αυτή έρευνα θα αφιερώνουμε ωρισμένες Πέμπτες συναντώμενοι σε χώρους με την δυνατότητα συνεχούς προβολής εικόνων για την επί των έργων ανάλυσή μου.

Έναρξη του προγράμματος αυτού θα κάνουμε αυτήν την Πέμπτη, με θεματικό τίτλο της ομιλίας μου:

Το Θάύμα του Κάλλους.

Η Ανάδυση της Μορφής στην Μνημειακή Γλυπτική

και οι Αρχετυπικές Δομές της

κατά την Αρχαϊκή Εποχή
(*Ιδέα και «Σχολές»*)

[Για την περιοδολογία της ιστορίας και του πολιτισμού στην αρχαία Ελλάδα, δείτε τις σχετικές μελέτες μου, ανηρτημένες στον ιστότοπο του Ινστιτούτου.

Ενδιαφέρουσα, στοχαστική περιοδοποίηση της Ελληνικής πλαστικής σε σχέση με την Μεσανατολική αφ' ενός και την Ευρωπαϊκή αφ' ετέρου, εκτίθεται στο E. Buschor, *Vom Sinn der Griechischen Standbilder*, 1942.

Από την έρευνα βάσης στο ζήτημα της Δωρικής, ειδικά Σπαρτιατικής, γένεσης και ανάπτυξης της πλαστικής Μορφής, και της μνημειακής έκφρασής της, έχουν προκύψει πολυάριθμες αναλυτικές μελέτες μου, που υπάρχουν στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία κυρίως «Δωρικές Μελέτες». Χαρακτηριστικά:

- 1/ *Δαίδαλος, Δίποινος και Σκύλλης. Η Πλαστική Μετάβαση από την Γεωμετρική στην Αρχαϊκή Εποχή: Πηγές και Χρονολόγηση*
- 2/ *Η Ανάδυση της Μορφής στα Ορειχάλκινα Ειδώλια της Ολυμπίας, I. Προετοιμασία στους Γεωμετρικούς Χρόνους και στην Μεταβατική Εποχή*
- 3/ *Η Ανάδυση κλπ., II. Οι «Απόλλωνες» της Πρωτοαρχαϊκής Εποχής*
- 4/ *Η Ανάδυση κλπ., III. Ο Άλτης*
- 5/ *Μορφολογία και Ύφος Αρχαϊκής Λακωνικής Πλαστικής, I. Ο Κούρος-Απόλλων του Κάλλους και της Ανδρείας (Ομάδα Αγαλμάτων Α)*
- 6/ *Μορφολογία κλπ., II. Γυμνοπαιδιαί και οι ορειχάλκινοι «Θυρεατικοί» Παίδες (Ομάδα Αγαλμάτων Β)*
- 7/ *Μορφολογία κλπ., III. Μορφές του Απόλλωνα στην Σπάρτη: ο Οπλίτης του Απόλλωνα (Ομάδα Αγαλμάτων Γ)*
- 8/ *Μορφολογία κλπ. IV. Εξαπολλωνισμός του Δία: Η Υπέρτατη Δύναμη του Κάλλους – ο Απολλώνιος Ζευς του Μονάρχου.*

9/ Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού, XVI. Οι Θυρεατικοί Στέφανοι και ο Απόλλων-Ζευς του Urgento

10/ Ο Χαρακτήρας κλπ., XVIII. Ολυμπία, Ολύμπια Θρησκεία και η Μορφή του Απόλλωνα (Παράλληλοι Βίοι Ποίησης και Πλαστικής)

11/ Ο Εξαπολλωνισμός της Θρησκευτικότητας στην Τέχνη του 7^{ου} π.Χ. αι. και ο «Ανατολίζων» Ρυθμός

12/ Δωρικές και Ολυμπιακές Μελέτες: Κορινθιακή και Αττική Γλυπτική κατά τον 7^ο και 6^ο Αιώνα π.Χ.

13/ Ο Χαρακτήρας κλπ. XIX. Η Σοβαρή Παιδιά του Κάλλους – Απόλλων Γυμναστήριος και Φιλήσιος

14/ Ο Χαρακτήρας κλπ. XXIII. Το Δωρικό Πνεύμα και οι Πνοές του – Διεγέρσεις, Προσλήψεις, Αντιδράσεις στην Μνημειακή Πλαστική

15/ Για την σχέση Σπάρτης και Ολυμπιακών αγώνων δείτε 4 μελέτες στην κατηγορία «Σπάρτη και Ολυμπία» του ιστότοπου.

2/ 21^η Εκδήλωση

Πέμπτη 25 Μαΐου, 8.30 μ.μ., στο Μέγαρο Λόγου και Τέχνης, Αίθουσα Διαλέξεων, 2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α'.

Πρώτα θα κλείσω δυο υποθέματα ακόμη ανοικτά από τις προηγούμενες συναντήσεις μας.

Ένα η Ορθόδοξη σημαντική για τον χρόνο και την αιωνιότητα, για την μέριμνα των αναγκών του χρόνου και για την αφιέρωση στο σωτήριο της αιωνιότητας. **Η προσκολλητική σχέση μας με τον χρόνο, και την μέριμνα των αναγκών του, σκοτεινιάζει τον κόσμο σε λαβύρινθο, βαρβαίνει τον πόθο μας για λύτρωση και εμποδίζει την έφεση για μεταφυσικό ησυχασμό και θέωση.** Ποιά λοιπόν είναι η σχέση Χριστού προς Απόλλωνα, αφού το ίδιο βίωμα συνιστά την Δωρική ουσία του κλασσικού;

Δεύτερον, ποιος είναι ο ουσιαστικός χαρακτήρας της **τρίτης φάσης του Ελληνισμού,** μετά την κλασσική και την ορθόδοξη; Ποια είναι η πολιτισμική ταυτότητά της, - το συστατικό βίωμα, η μεταφυσική ουσία και ο φυσικός τρόπος βίου της, -- **ποιος είναι ο θεός της;** Θα απαντήσω με βάση την Δημοτική παράδοση και τον Σολωμό που μόχθησε να την ανθίσει.

Μετά θα βυθιστούμε στην μεταφυσική ρίζα του κλασσικού Ελληνικού έρωτα του κάλλους. **Στον οντολογικό Μονισμό, και στις δομές του Είναι που του αντιστοιχούν, σε σχέση ειδικά με την δελεαστική ερμηνευτική δεινότητα του Δυισμού.** Η σύλληψη του **Παρμενίδη,** συνοψιζόμενη στα δύο αποσπάσματα που παρέθεσα και επαναπαράθετω για ευκολία, θα είναι ο οδηγός μας.

[«Ο Πίνδαρος αποτελεί το πνευματικό ευαγγέλιο της Δωρικής ουσίας του κλασσικού Ελληνισμού. Γι αυτό θα το συνεξετάσω με το κατὰ Ιωάννην.

Και για την απαραίτητη μεταφυσική αναγωγή του όλου προβληματισμού, πρόκειται η Παρμενίδεια σύλληψη, συνοψιζόμενη στα δύο παρακάτω χωρία που θα μελετήσουμε επισταμένως:

**εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν ἐρέω, κόμισαι δὲ σὺ μῦθον ἀκούσας,
αἶπερ ὁδοὶ μοῦναι διζήσιός εἰσι νοῆσαι·
ἢ μὲν ὅπως ἔστιν τε καὶ ὥς οὐκ ἔστι μὴ εἶναι,
Πειθοῦς ἐστι κέλευθος (Ἀληθείῃ γὰρ ὀπηδεῖ),
ἢ δ' ὥς οὐκ ἔστιν τε καὶ ὥς χρεῶν ἐστι μὴ εἶναι,
τὴν δὴ τοι φράζω παναπευθέα ἔμμεν ἀταρπὸν·
οὔτε γὰρ ἂν γνοίης τό γε μὴ ἔόν (οὐ γὰρ ἀνυστόν)
οὔτε φράσαις**

Παρμενίδης 28DK B2

**ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἡδὲ νόημα
ἀμφὶς ἀληθείης· δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείας
μάνθανε κόσμον ἐμέων ἀπατηλῶν ἀκούων.
μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμας ὀνομάζειν·
τῶν μίαν οὐ χρεῶν ἐστίν - ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσὶν -
τάντια δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο
χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ,
ἥπιον ὄν, μέγ' [ἄραιόν] ἐλαφρόν, ἐωυτῷ πάντοσε τωυτόν,
τῷ δ' ἐτέρωι μὴ τωυτόν· ἀτὰρ κάκεῖνο κατ' αὐτό
τάντια νύκτ' ἄδαῃ, πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε.
τόν σοι ἐγὼ διάκοσμον ἐοικότα πάντα φατίζω,
ὥς οὐ μὴ ποτέ τίς σε βροτῶν γνώμη παρελάσσει.**

28DK B8.50-61

Ο αληθής μονισμός του Εἶναι και ο απατηλός Δυισμός του Φαίνεσθαι. Και επί πάσι η ταυτότητα Εἶναι και Φαίνεσθαι, του Κεκαλυμμένου και του Γυμνού. Το Φαίνεσθαι ως η φανέρωση του Εἶναι, το Γίγνεσθαι ως η αποκάλυψη του Απόλυτου, ο «Κόσμος» ως η επιφάνεια του Θεού.».]

Και ακόμη θα εκθέσω επί τέλους επιγραμματικά την λύση του αινίγματος: πώς και γιατί απέτυχε το Θάυμα του χρυσού αιώνα, πώς και γιατί ηττήθηκε

η Αθήνα στην δόξα της από την Σπάρτη της αδοξίας στο τέλος του 5^{ου} αιώνα.

Μετά από τα οποία θα προχωρήσω στο επόμενο κατά το πρόγραμμα θέμα μας, τον χαρακτήρα των εξελίξεων στον 4^ο αιώνα π. Χ., και την ανάλυση της φθινοπωρινής παρακμής της Ελληνιστικής εποχής, με τίτλο:

Οι Παραλλαγές του 4^{ου} Αιώνα

και ο Ρεαλισμός της Ελληνιστικής Εποχής.

Από τον Τελευταίο Ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς,

στα Αναθήματα για τον Γαλατικό Θρίαμβο.

Η Απώλεια της Ιδέας, η Διάλυση της Μορφής,

ο Διαμελισμός του Είναι και ο Διόνυσος

III.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΤΙΔΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ

Συναντήσεις Σπάρτης

7^η

19 – 23 Μαΐου

Για την Σπάρτη της Αλλοτριώσης

Δύο ερωτήματα κρίσεως και αυτογνωσίας, κρίσεως και ετυμηγορίας.

1/ Το θέατρο της Σπάρτης κτίσθηκε επί Αυγούστου την τρίτη προ του τέλους δεκαετία του 1^{ου} αιώνα π. Χ. (από τον πάμπλουτο Λακεδαιμόνιο φίλο του αυτοκράτορα Γάιο Ιούλιο Ευρυκλή. Γάιο Ιούλιο! Ιδιοκτήτη των Κυθήρων και τυραννεύοντα της Σπάρτης! Όνειδος για τον συνονόματό του Ευρυκλή του ευρέος κλέους, Ολυμπιονίκη στο στάδιο την 47^η Ολυμπιάδα, 592 π. Χ.). Φτιάχτηκε το κοίλο. Δεν είχε σταθερή σκηνή για να μην εμποδίζεται η θέα προς τον τόπο τελέσεως των Λεωνιδείων και άλλων εορτών σχετικών με το ιερό της Αθηνάς ή τα μνημεία του Λεωνίδα και Παυσανία. Μόλις το τέλος του 3^{ου} ή αρχές του 4^{ου} μ. Χ. οικοδομείται

μόνιμη λίθινη σκηνή θεατρικών παραστάσεων κατά τα συνηθισμένα. Θεμελίωση και τοιχοδομία χρονολογούνται από μόνες τους. Λίγο αργότερα, προς το τέλος του αιώνα, το θέατρο καταστρέφεται από την επιδρομή του Αλάρικου. Θεία δίκη. Το θεατρικό δράμα είναι ξένο προς το Δωρικό πνεύμα και το προσβάλλει.

Το Δωρικό είναι απολύτως ασύμβατο προς το δραματικό, τραγικό και κωμικό. (Τα Λακωνικά «δείκηλα» είναι μίμοι γελοιότητας). Τι δουλειά έχει ο Διόνυσος στα πεδία του Απόλλωνα; Γι αυτό δεν είχε η Σπάρτη θέατρο, ούτε κατά την Ελληνιστική παρακμή της (όπως δεν είχε και η Ολυμπία).

[Κάποιος να βγάλει την πινακίδα στο θέατρο που λέει ότι ήταν από τον 5^ο αιώνα π. Χ. Τι εξευτελισμός ακαλλούς άγνοιας Απόλλωνα στην πόλη σου!]

Και το ερώτημα:

τούτων ούτως έχοντων, γιατί λοιπόν τέτοια προεμύρα για την (πώς να την πω;) ανοικοδόμησή του, ως εμβληματικού μνημείου της αρχαίας Σπάρτης;

Σκεφτείτε ποιός κερδίζει και τί. Όχι βέβαια η Σπάρτη σε δόξα. Ούτε από το άλλο μέρος οι μαγαζάτορες της Σπάρτης σε χρήμα (από την συρροή των επισκεπτών που θα έλθουν και θα μείνουν στην πόλη του Δωρικού θαύματος για να δουν Ρωμαϊκούς μικρομεγαλικούς μιμητισμούς και αντίστοιχες «σκωληγιόβρωτες επιφάνειες»! Φευ της άκαρπης πονηρίας!).

[Για πλήρη ανάλυση του θέματος δείτε την μελέτη μου *Τα Αταίριαστα, Ε': Το Θέατρο της Λακεδαίμονος. Φιλολογική και Αρχαιολογική Μελέτη Σπαρτιατικής Αλλοτρίωσης*. Βρίσκεται και στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Τα Αταίριαστα».

Για την ουσιώδη σχέση Σπάρτης και Ολυμπίας οδηγός είναι οι αντίστοιχες έρευνές μου στην ομώνυμη κατηγορία του ίδιου τμήματος].

2/ Στους γυμνικούς αγώνες της Σπάρτης, και σε όλον τον κλασσικό αθλητισμό σε όλη του την υπερχίλιετή πορεία, δεν υπήρχε δρόμος μακρότερος του δολίχου, το αντίστοιχο μεταξύ των 1500μ. και 3000μ.

Γιατί;

Για τον ίδιο λόγο που δεν υπήρχε άλμα εις ύψος, ούτε καν χωριστά αθλήματα άλματος μήκους, δίσκου και ακοντίου, ενώ αυτά τα τρία συμπεριλαμβάνονταν στην ενότητα του πεντάθλου, αλλά μόνον έτσι μαζί. Και για τον ίδιο λόγο που η σφαίρα έμπαινε στις ασκήσεις σαν μια χαριτωμένη παιδιά ευλυγισίας, και όχι σαν ρίψη. Και για τον ίδιο λόγο που δεν υπήρχε η μανία του ρεκόρ.

Γιατί ο σκοπός της γυμναστικής αγωγής και της αθλητικής κουλτούρας δεν ήταν η επίτευξη ενός ποσοτικά δύσκολου στόχου και η επιδίωξη ενός ρεκόρ, - αλλά το «τέλος» της ανθρώπινης ύπαρξης, η τελειότητα της φύσης μας, το κάλλος της μορφής. Ο αθλητικός αγώνας είναι επίδειξη τελειότητας, και έτσι επιλεγμένος ώστε να την αναδεικνύει, όχι να την παραμορφώνει. (Σκεφτείτε τον σωματότυπο του αθλητή άλματος εις ύψος ή σφαιροβολίας και κλάψτε την α-σχήμια. Εξ αντιθέτου στην αρχαία γλυπτική βλέπουμε τον ευγενή καλλισθενικό ανταγωνισμό εις έκφραση υψηλής τέχνης μεταξύ της μορφολογίας του πενταθλητή, του δρομέα ή του παλαιστή).

Τέτοια μάλιστα ήταν η αφιέρωση της Σπάρτης στο Απολλώνιο πνεύμα που δεν διέπρεπε στο παγκράτιο, ούτε την εποχή της κυριαρχικής της αγωνιστικής παρουσίας στην Ολυμπία (15^η έως 47^η Ολυμπιάδα, 720 – 592 π. Χ. – Το παγκράτιο εισήχθη στα Ολυμπιακά αθλήματα το 648 π. Χ.).

Και αφού είναι έτσι, τί τους πιάνει και πάσχουν τέτοιο πάθος εσχάτως εν Σπάρτη για τους αγώνες τεράστιων αποστάσεων (κατά μίμηση των επιτευγμάτων αυτοκίνητων μηχανημάτων);

Αταίριαστο προς την Σπάρτη, άσπαρτο κι αυτό.

Το είχε πει ο Λακωνολάτρης Ξενοφών, για τους Σπαρτιάτες του πρώτου μισού του 4^{ου} αιώνα π. Χ. Από θαύμα του Ελληνισμού κατάντησαν ψόγος των συγχρόνων τους:

Οὐδὲν μέντοι δεῖ θαυμάζειν τούτων τῶν ἐπιφύγων αὐτοῖς γιγνομένων, ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι οὔτε τοῖς Λυκούργου νόμοις

Λακεδαιμονίων Πολιτεία, 15, 7

Δεν βλέπουν και δεν ακούνε τον Απόλλωνα, εγκατέλειψαν δε τον οικείο τους τρόπο βίου.

Απότροποι του Λυκούργου, απόβλητοι του Απόλλωνα, παραδομένοι στο σκότος της Άτης, παθητικά οδηγούνται στον λαβύρινθό τους του σκότους (υπό τον Ταϋγετο του φωτός!) από τους «ουαί υμίν υποκριταί» του Χριστού. Και η Νέμεσις ανεξιλέωτα λειτουργεί.

Συνεχίζουμε το δοκιμασμένο τριλογικό μοντέλο συναρτημένων σεμιναρίων, προσαρμοσμένο κατά περίπτωση στον χαρακτήρα των ημερών.

Από αυτήν την φορά εισάγουμε μια συστηματική συμπληρωματικότητα στις αναλύσεις των Κυριακών και των Δευτέρων. Στις πρώτες θα μελετάμε την ποιητικότητα του κλασσικού Ελληνισμού προεξεχόντως στην Δωρική μορφή της, στην λυρική ποίηση μονωδιακή και χορική, το μέλος. Οι Δευτέρες θα εξακολουθήσουν να είναι αφιερωμένες, όποτε είναι εξοπλιστικά εφικτό, στην έρευνα της κύριας αναπαραστατικής τέχνης του αρχαίου Ελληνισμού, της γλυπτικής. Με την παράθεση αυτή θα κατανοήσουμε πληρέστερα πώς ο τρόπος βίου ανθίζει σε υψηλή τέχνη μέσα σε κάθε πολιτισμική ολότητα. Η γυμναστική αγωγή του κάλλους άγει στο θαύμα της πλαστικής Μορφής, ενώ ταυτόχρονα και αλληλένδετα ο συνεχής πανηγυρισμός του βίου στις εορταστικές παιδιές της αιωνιότητας (λειτουργίες περιττές για τις ανάγκες του χρόνου) παράγει την ποίηση της τέλει μορφής, τόσο καλλισθενική όσο ένα ευ-φυές σώμα γυμνασμένο φυσικά υπό την αρχή του κάλλους.

1/ Παρασκευή 19 Μαΐου, 8.30 μ.μ., στο Παλαιό Δημαρχείο

Τις Παρασκευές ξετυλίγουμε την αρμονία του κύριου Προγράμματος, που την φετινή περίοδο έχει να κάνει με την εστιακή θέση της Σπάρτης στην παγκόσμια ιστορία και πολιτισμό.

Αλλά στην αρχή θα κάνω έναν σύντομο απολογισμό της εμπειρίας μας στον Ελικώνα των Μουσών, στην Βοιωτία και στην Θήβα.

Στις τρέχουσες συναντήσεις αυτών των εβδομάδων εμβαθύνουμε στην ιστορία της ίδιας της αρχαίας Σπάρτης, και στις φάσεις της περιόδου της. Έτσι μετά την Άνοιξη της πόλης-θαύμα (~ 823 – 556 π. Χ.), και το Καλοκαίρι της (556 – 371 π. Χ.), θα σχολάσουμε αυτήν την Παρασκευή περί το Φθινόπωρο της ιδιότυπης παρακμής της (371 – 188 π. Χ.). Η χαρακτηριστική ιδιοτυπία συνίσταται ουσιαδώς στην τρομακτική δύναμη ανανέωσης που η Σπάρτη διατηρούσε, και επέδειξε εκρηκτικά και γοητευτικά, μέσα στην έσχατη παρακμή της. Θα αναλύσουμε τις εκφράσεις και τις αιτίες αυτού του ιδιάζοντος φαινομένου.

Θεματικό τίτλο περιληπτικό της δομής της ανάπτυξής μου έχω προβάλλει στο γενικό Πρόγραμμα:

Ο Ζόφος της Παρακμής και το Θαύμα της Ανανέωσης.

Η Τυραννία του Τύπου της Μορφής ως Συντήρηση

και η Επανάσταση του Πνεύματος της Μορφής ως Ανάσταση.

***Σιωπηλή Αντίσταση, Εκρηκτικός Ορθιασμός και Δόλια Συντριβή
της Σπάρτης και του Σπαρτιατικού Τρόπου.***

(371 – 188 π. Χ.)

2/ Κυριακή 21 Μαΐου, 8.30 μ.μ., στο Παλαιό Δημαρχείο

Ακολουθώντας την νεοεισαγόμενη διάρθρωση της τριλογίας μας, θα ξεκινήσουμε την μελέτη του μέλους από τον Πίνδαρο, ευαγγέλιο του κλασσικού Ελληνισμού.

Στην πρώτη αυτή ερμηνευτική επαφή με τον Θηβαίο ποιητικό ιεροφάντη του Απόλλωνα, θα επικεντρωθώ σε τρεις ωδές που ανήκουν η μία στην αρχή της δημιουργίας του και οι δυο άλλες στο τέλος της. Μόλις 20 ετών, το 498 π. Χ., γράφει ωδή στον Θεσσαλό Ιπποκλή, αγόρι Πυθιονίκη στον δίαυλο (Πυθιόνικος Χ). 72 πια χρονών, το 446 π. Χ., τραγουδάει τον Αριστομένη από την Αίγινα, νικητή πάλης στα Πύθια (Πυθιόνικος VIII). Εκεί γύρο, τον ίδιο χρόνο ή μάλλον λίγο αργότερα, συνθέτει μια ωδή για τον Τενέδιο Αρισταγόρα επί τη αναλήψει του της πρωτανείας (Νεμεόνικος XI). Ο Αρισταγόρας είναι αδελφός του Θεοξένου, τελευταίου μεγάλου έρωτα του Πίνδαρου (Εγκώμιο Fr. 123 Maehler).

Τα ποιήματα οριοθετούν ακριβώς το πρώτο ήμισυ του 5^{ου} αιώνα π. Χ., την εποχή του πρώιμου κλασσικού, την μεταμόρφωση της αρχαϊκής μορφής στον αυστηρό ρυθμό. Με τον Πίνδαρο οδηγό εμβαθύνουμε και στο νόημα της εξέλιξης αυτής υπό το αυθεντικά Δωρικό πνεύμα.

Είναι η εποχή όπου το βίωμα της αιωνιότητας και η μορφή της τελειότητας που το εκφράζει, έρχονται σε άμεση σχέση με την μοίρα του χρόνου. Η ψυχή δελεάζεται να προβάλλει την νίκη σε ιερούς γυμνικούς αγώνες ως ομοειδή με την νίκη στην μέριμνα των αναγκών του χρόνου (ηθική, πλούτος, εξουσία).

Πρόκειται για παγίδα.

Η αθλητική νίκη είναι νίκη **επί** του χρόνου, επίδειξη τελειότητας, ακτίνα αιωνιότητας. Η κοσμική νίκη είναι νίκη **εντός** του χρόνου, τροφή του μεγάλου Δαίμονα του Ενιαυτού.

Θριαμβεύει ο πάσχων Διόνυσος, όχι ο αιώνιος Απόλλων. Ο Απόλλων δοξάζεται αεί, ό, τι και να γίνεται στον χρόνο, αφού το Γίγνεσθαι αποτελεί ξετύλιγμα του Είναί, και το Κάλλος συνέχει την ύπαρξη υπέρ το Μηδέν.

Ο αυστηρός ρυθμός του πρώιμου κλασσικού εισάγει καλά το θέμα. Σύμβολο το δυτικό αέτωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία: ο πρωθήβης του κάλλους ανάσσει στο πάθος της ύπαρξης στον χρόνο μεταμορφώνοντάς το σε κάλλος τελειότητας εν αιωνιότητι. Ο Πίνδαρος συστοιχεί ποιητικά προς το πλαστικό αγλαίσμα της εποχής, ο δε Παρμενίδης εκφράζει φιλοσοφικά την ίδια Στάση. Η ιωνικότροπη γλυπτική τότε (εν υφέσει μεν, αλλά παρατηρήσιμη στο ανατολικό αέτωμα του ναού του Διός), ο Αισχύλος και ο Ηράκλειτος, δείχνουν παραλλαγές του επιτεύγματος της άλλης τριάδας που δεν αντιμάχονται ακόμη, ούτε θολώνουν την ουσιαστική αξονικότητα του αυθεντικού Δωρικού πνεύματος.

Τίτλος της ομιλίας μου ας είναι:

Ο Πίνδαρος και η Μορφή του πρώιμου Κλασσικού.

«Τέλος» και Γίγνεσθαι, Αιωνιότητα και Μοίρα

3/ Δευτέρα, 22 Μαΐου, 7.30 μ.μ., στο Παλαιό Δημαρχείο.

Επειδή δεν είναι διαθέσιμη η αίθουσα που επιτρέπει την προβολή των εικόνων για την ανάλυση της αρχαϊκής πλαστικής, λόγω δε και της συγκυρίας, και εν συνδυασμώ προς το θέμα μας την Παρασκευή, θα αφιερώσουμε αυτήν μας την συνάντηση σε ένα εγχείρημα αυτογνωσίας.

«Γνώθι σαυτόν», απαιτεί το Δελφικό επίταγμα.

«Εδιζησάμην εμεωυτόν» απαντά ο σκοτεινός φιλόσοφος και εκπέμπει τους αφορισμούς της σοφίας, φιλοσοφικούς χρησμούς.

Θα αναλύσω τους τρεις πυλώνες του Ελληνισμού, το Κλασσικό, την Ορθοδοξία και την Δημοτική παράδοση, ανάγοντας τους στον θεμελιώδη πυρήνα τους. Και θα εμφιλοχωρήσω στην σχέση τους. Και στην τριπλή αντίθεσή τους προς την Ευρωπαϊκή πολιτισμική ταυτότητα.

Τίτλος της ομιλίας μου έστω:

Απόλλων, Χριστός και ο Ερχόμενος

“Iam regnat Apollo”

Η Ουσία του Ελληνισμού

και η Ευρωπαϊκή Αλλοτρίωση του Νεοελληνισμού

IV.

Συναντήσεις Άργους

6^η

Τετάρτη 24 Μαΐου, 8 μ.μ., στην Αίθουσα Τέχνης και Πολιτισμού «Μέγας Αλέξανδρος»

Το Άργος επιδεικνύει μια αξιοσημείωτη προβολή ισχύος κατά τον καθοριστικής σημασίας 8^ο αιώνα π. Χ., όταν διενεργείται η μετάβαση από την Γεωμετρική στην Αρχαϊκή εποχή.

Στην κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά την Κάθοδο των Δωριέων, το Δωρικό στοιχείο ήλθε γενικά εκεί σε θετική σχέση με τον χαρακτήρα του προϋπάρχοντος πληθυσμού, και αυτό γονιμοποίησε γρηγορώτερα την κοινωνική δραστηριότητα, **και το Δωρικό αδέσποτο ωρίμασε προς μια Δωρική ελευθερία** που γρήγορα και εύκολα αποτίναξε αξιώσεις βασιλικής εξουσίας αλλά παρέμεινε ευαίσθητη στο κύρος του ισχυρού και ικανού ηγετικού ανδρός (σαν τους αρχηγούς των Δωριών ορδών και τους καπετάνιους των παλληκαριών – και αυτό εσήμαινε ο χαρακτηρισμός του Φείδωνα ως τυράννου).

Πολιτισμικά, τεχνικές από την προηγούμενη κατάσταση αφομοιώθηκαν γρήγορα, κα έτσι η γεωμετρική κεραμική του Άργους έχει ιδιαίτερο χαρακτήρα και σημασία, μεταξύ των πρώτων μετά την Αττική.

Με τον Φείδωνα συνδυάζεται πρωτοποριακή οικονομική οργάνωση με ηγεμονική στρατηγική και σχεδιασμένη τακτική: προσπάθεια ελέγχου της Κορίνθου, και του ιερού και πολιτισμικού κέντρου της Ολυμπίας στο άλλο άκρο της Πελοποννήσου (η προβολή στην Ολυμπία διεκδήγυνε και την επαφή και συνέργεια της Σπάρτης προς τους μόνους πρακτικά συμμάχους της, τους Ηλείους), - πολιτική περιορισμού της Σπάρτης, της οποίας η ηγεμονική πρόθεση είχε φανεί με τις επιχειρήσεις του Νικανδρου κατά του Άργους περί το 800 π. Χ., -- βοήθεια προς τους Μεσσηνίους στον Α' Μεσσηνιακό Πόλεμο. (Ο Έφορος είχε αξιολογήσει σωστά το έργο του Φείδωνα).

Από το άλλο μέρος ακριβώς τα αντίθετα συμβαίνουν στην Σπάρτη.

Κάθετος διαχωρισμός του Δωρικού από το Λελεγικό και Αχαιικό στοιχείο και περιορισμός του πρώτου στην Σπάρτη. Αδιαφορία προς τις πολιτικές και πολιτισμικές δομές και ακόμη και τεχνικές της προηγούμενης κατάστασης. Αρχική αδυναμία ελέγχου ακόμη και της άμεσης γειτονίας της Σπάρτης (Αμύκλες). Γενική ασυνταξία και ανοργανωσιά, μέχρις θεσμοθέτησης του Λυκούργειου συστήματος.

Με τα κριτήρια της λογικής του χρόνου και της μέριμνας για τις ανάγκες του, το σύστημα αυτό (υιοθετήθηκε περί το 823 π. Χ.) φαντάζει δυσλειτουργικό και ακατάλληλο, και εν τέλει καταστροφικό.

Γιατί σήμαινε πολιτικά μεν ανυβερνησία (δύο βασιλείς, γερουσία με εκλεγόμενα μέλη εφ' όρου ζωής, και πολίτες Όμοιους σε αξία, πλούτο και επιρροή),

οικονομικά δε καθυστέρηση (απουσία χρήματος, ίσοι κλήροι και αυτοί ίσα-ίσα αρκετοί για διατροφή μικρής οικογένειας με δυο παιδιά, πενιχρές οικήσεις, απαγόρευση επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας από τους πολίτες, - το οποίο θα λειτουργούσε κανονικά υπέρ των περιόικων πόλεων της Λακωνίας).

Αγωγή γυμναστική αφ' ενός και των Μουσών (ποίηση, μουσική, χορός) αφ' ετέρου, τρόπος ζωής ιδιόρρυθμος προσανατολισμένος στην μέγιστη ελευθερία προς επίτευξη προσωπικής φυσικής τελειότητας, με συνέπεια όμως την ηθική χαλάρωση ως προς την συνηθισμένη κανονικότητα βίου, την απουσία νόμων («ο τρόπος ζωής είναι ο νόμος μας»), και μια βαθειά αδιαφορία για τα του χρόνου, και για τα κοινά και «πανανθρώπινα», βαθύτερη δε προσήλωση στην σημαίνουσα ιδιαιτερότητα και αποκαλυπτική μοναδικότητα.

Τέλος μια αποκλειστική κατ' ουσίαν αφιέρωση στον Δωρικό θεό κατ' εξοχήν, τον Απόλλωνα, μια παραμέληση των προηγούμενων λατρειών και θεοτήτων, και ένας εντυπωσιακός εξαπολλωνισμός όσων από αυτές διατηρήθηκαν σε ισχύ. (Εν τέλει το τελευταίο χαρακτηριστικό πέρασε και στο Άργος και παντού της Ελλάδας, αλλά με διάφορους βαθμούς καθοριστικότητας και απολυτότητας).

Το μείζον ερώτημα είναι λοιπόν γιατί έχασε το Άργος από την Σπάρτη τον 8^ο αιώνα π. Χ., και μετά;

Και αυτό συνδυάζεται με το όμοιο (και για παρόμοιους λόγους σημαντικό) ερώτημα: γιατί έχασε η Αθήνα με το «Θαύμα» της από την Σπάρτη τον χρυσό 5^ο αιώνα π. Χ.;

Θα γενικεύσω την προβληματική επισύροντας την προσοχή σε μια ωρισμένη αστάθεια του Άργους στην ιστορία και τον πολιτισμό, μια παλινδρόμηση μεταξύ κορυφαίων επιτευγμάτων καθοριστικών για τον κλασσικό Ελληνισμό και βροντερών πτώσεων, επίσης χαρακτηριστικών του Ελληνισμού.

Σκοπός είναι η λύση του ανιγμάτος του Άργους στο υψηλότερο νοηματικό επίπεδο.

Θεματικός, ενδεικτικός τίτλος της ομιλίας μου είναι όπως στο πρόγραμμα:

Το Πρόβλημα του Άργους:

Απόλλων και Ήρα,

Λύκειον, Πύθιον και Ηραίον.

Επιτεύγματα και Αστάθεια, Συμβολισμοί και Πραγματικότητες
